

วิเคราะห์หลักจริยธรรมในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน

AN ANALYSIS OF THE ETHICAL PRINCIPLES

IN LUKTHUNG MOLAM ESAN SONGS

¹ลিপป์มงคล ป้องภา, ²พระอธิการสุภาพร เตชธโร, ³พระสุตสาคร ญาณวิโร

และ ⁴นคร จันทรราช

¹Sipmongkol Pongpha, ²Phra Athikarn Suparporn Techatharo,

³Phra Sudsakorn Ñānavīro and ⁴Nakorn Jantararat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹sipmongkol1973@gmail.com

Received: December 21, 2024; **Revised:** December 28, 2024; **Accepted:** January 29, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาหลักจริยธรรมที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งหมอลำมีความสำคัญในการสะท้อนความเป็นมาของวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวอีสาน โดยสามารถแบ่งหลักจริยธรรมออกเป็นสองส่วนหลัก คือ จริยธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาและจากความเชื่อพื้นบ้าน วัตถุประสงค์ของการวิจัยมีอยู่สองประการ ได้แก่ การศึกษาหลักจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน และการวิเคราะห์คุณค่าและบทบาทของหลักจริยธรรมในเพลงเหล่านี้ โดยมีการกำหนดขอบเขตการวิจัยที่มุ่งเน้นไปที่เนื้อหาและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักจริยธรรมในเพลง การศึกษาใช้วิธีการศึกษาเชิงเอกสารเพื่อรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์คุณค่าของหลักจริยธรรมในเพลง โดยมีความหวังว่าจะมีประโยชน์ต่อวงวิชาการและสร้างสรรค์บทเพลงใหม่ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนอีสาน ทำ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร., คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

² อาจารย์, ดร., คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

³ อาจารย์, ดร., คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

⁴ อาจารย์, ดร., คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

ให้เป็นสื่อที่สามารถส่งเสริมคุณค่าของการฟังเพลงและลดพฤติกรรมเลียนแบบในชุมชน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าเพลงลูกทุ่งหมอลำมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนและส่งเสริมหลักจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความรัก ความกตัญญู และความสามัคคี โดยเพลงเหล่านี้ไม่เพียงแต่สร้างความบันเทิง แต่ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนและส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมในสังคม นอกจากนี้ การวิเคราะห์สามารถเปิดเผยถึงอิทธิพลของเพลงที่มีต่อค่านิยมและวิถีชีวิตผู้ฟัง รวมถึงการสร้างแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม

คำสำคัญ : หลักจริยธรรม คุณค่าและบทบาท เพลงลูกทุ่งหมอลำ

Abstract

The study of ethical principles reflected in Lukthung Molam Esan Songs plays an important role in reflecting the history and way of life of the Isan people. These ethical principles can be divided into two main parts: those influenced by religion and those derived from folk beliefs. The research objectives are twofold: to study the ethical principles evident in Isan mor lam songs and to analyze the values and roles of these ethical principles within the songs. The scope of the research focuses on the content and documentation related to ethics in these songs. The study employs a documentary research method to gather data and analyze the values of ethical principles in Isan mor lam songs, with the hope of benefiting the academic community and creating new songs that align with the culture of Isan communities. This would make them a medium for promoting the value of music listening and reducing imitative behaviors within the community. The Research findings indicate that Lukthung Molam Esan Songs play a significant role in reflecting and promoting ethical principles related to love, gratitude, and unity. These songs not only provide entertainment but also help foster good relationships within the community and promote moral development in society. Additionally, the analysis reveals the influence of these songs on the values and lifestyles of listeners, as well as their potential to inspire ethical living.

Keywords : Ethical Principles, Values and Role, Luk Thung Mor Lam

บทนำ

การศึกษาหลักจริยธรรมที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานนั้น เป็นประเด็นที่ควรพิจารณาจากเอกสารสองส่วนสำคัญ ได้แก่ 1) ส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักจริยธรรม ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นหลักจริยธรรมที่มาจากศาสนาและหลักจริยธรรมที่มาจากปรัชญาหรือความเชื่อพื้นบ้าน (คติชนวิทยา) ที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาวอีสาน อย่างไรก็ตาม การแบ่งประเภทดังกล่าวยังคงมีความคลุมเครือและไม่ชัดเจน จึงเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียดต่อไป 2) เพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน ซึ่งเป็นการแสดงพื้นบ้านของชาวอีสาน

เพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน เป็นศิลปะการแสดงที่มีรากฐานมาจากชีวิตของผู้คนในภาคอีสาน ซึ่งได้รับอิทธิพลอย่างมากจากพระพุทธศาสนาและวิถีชีวิตดั้งเดิม เนื้อหาของเพลงหมอลำมักจะสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ความศรัทธา และจริยธรรมทางศาสนา ผ่านการเล่าเรื่องหรือการสอนคติธรรมที่สามารถเข้าถึงจิตใจของผู้ฟังได้ง่าย เพลงเหล่านี้จึงไม่ได้เป็นเพียงแค่บทเพลงเพื่อความบันเทิง แต่ยังเป็นเครื่องมือที่สอดแทรกคำสอนทางศาสนาและจริยธรรมที่คนในชุมชนยึดถือปฏิบัติในชีวิตประจำวัน 1) หลักจริยธรรมทางศาสนาในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน หลักจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีล 5 และหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มักจะเป็นเนื้อหาหลักที่แทรกอยู่ในเพลงหมอลำ โดยเฉพาะการเน้นเรื่องความกตัญญู ความอดทน ความพอเพียง และการดำเนินชีวิตตามหลักทางสายกลาง ตัวอย่างเช่น เพลงหมอลำหลายเพลงมักกล่าวถึงความกตัญญูต่อบิดามารดา ซึ่งเป็นหลักคำสอนในพุทธศาสนาที่เน้นย้ำความสำคัญของการเคารพผู้มีพระคุณ เพลงเหล่านี้มักมีเนื้อหาที่สะท้อนถึงการปฏิบัติตามหลักของศีล 5 โดยเน้นการไม่เบียดเบียนกัน และการทำความดีเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 2) บทบาทของการสอนจริยธรรมผ่านบทเพลง บทเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานทำหน้าที่คล้ายกับการแสดง "ธรรมเทศนา" ในรูปแบบที่เป็นภาษาชาวบ้าน ซึ่งเข้าถึงได้ง่ายกว่า บทเพลงเหล่านี้มักสอดแทรกคติธรรมให้ผู้ฟังเข้าใจถึงผลของการกระทำที่ดีและไม่ดีผ่านเรื่องราวที่สะท้อนชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น บทลำกลอนที่กล่าวถึงความอดทนและการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สอนเรื่องความไม่โลภและการมองความสุขอย่างยั่งยืน การสอนแบบนี้ช่วยให้ผู้ฟังสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตจริงได้อย่างไม่ยากเย็น 3) ความเชื่อมโยงระหว่างคติชนวิทยาและจริยธรรมในศาสนา นอกจากหลักคำสอนทางศาสนาแล้ว เนื้อหาของเพลงหมอลำยังสะท้อนถึงคติชนวิทยา (folklore) ที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ความเชื่อเรื่องบาปบุญ การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ซึ่งเป็นหลักจริยธรรมพื้นฐานของพุทธศาสนา ความเชื่อเหล่านี้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวอีสานที่เน้นความสัมพันธ์กับธรรมชาติและการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ภายใต้การเคารพต่อพระพุทธศาสนา ดังนั้น เพลงหมอลำจึงมีบทบาทสำคัญในการรักษาค่านิยมและความเชื่อเหล่านี้ผ่านบทเพลงที่สามารถเข้าถึงชุมชน

ในวงกว้าง ความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานกับหลักจริยธรรมทางศาสนา สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนในแง่ของการสอนคตินิยมทางพระพุทธศาสนาผ่านเรื่องราวชีวิตประจำวันของชาวบ้าน การเล่าเรื่องผ่านบทเพลงที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความกตัญญู ความอดทน หรือการใช้ชีวิตตามหลักทางสายกลาง ทำให้เพลงเหล่านี้เป็นมากกว่าแค่การแสดง แต่ยังเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมจริยธรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ

เพลงลูกทุ่งอีสาน คือ ศิลปะพื้นบ้าน เป็นศิลปะวัฒนธรรมแขนงหนึ่งของชาวอีสาน ซึ่งมีมาตั้งแต่โบราณกาลโดยจัดอยู่ในวัฒนธรรมด้านดนตรี และการแสดงพื้นบ้านของชาวอีสานที่มีขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านได้นำมาร้องมารำในยามมีงานบุญต่าง ๆ ในหมู่บ้าน หรือในงานวัดบางครั้งก็นำมาร้องในยามที่ชาวบ้านมีความสุขหรือมีความทุกข์ใจ ชาวบ้านก็จะนำเอาเพลงลูกทุ่งอีสานมาเล่นกันให้สนุกสนานเพลิดเพลิน โดยเฉพาะในช่วงหลังฤดูการเก็บเกี่ยวข้าวการแสดงหมอลำลูกทุ่งอีสานเป็นการสร้างความบันเทิงใจให้ผู้ร้องจะนำเอาเรื่องราวในบทเพลงลูกทุ่งอีสานความเป็นอยู่หรือสภาพของสังคม ตลอดจนเหตุการณ์ทั่วไปมาแต่งเป็นเรื่องราวแล้วนำไปขับร้องให้เป็นเนื้อหาสาระทำนองของหมอลำเพื่อให้ผู้ฟังได้เกิดความเข้าใจและบันเทิงใจสนุกสนานไปกับจังหวะเสียงแคนของหมอลำและทำรำของผู้แสดงที่มีทั้งหญิงและชายแสดงร่วมกันซึ่งเป็นกิจกรรมที่บ่งชี้ถึงความพร้อมเพียงสามัคคีในทิวคณะหมอลำที่ผ่านการฝึกซ้อมและการจัดวางท่วงทำนองขับร้องกันมาเป็นอย่างดี (สมชัย ศรีนอก, 2553)

ส่วน “หมอลำอีสาน” นั้น เกิดจากบทบาทของหมอลำซึ่งเป็นชื่อเรียกนักแสดงชายหญิงซึ่งเป็นผู้ขับร้องเรื่องราวต่างๆ ผ่าน กลอนลำที่เป็นภาษาถิ่นของสังคมอีสานดังที่จารุวรรณ ธรรมวัตร ได้ศึกษาพบว่าเรื่องราวของหมอลำ มีอยู่ 4 ตำนานด้วยกัน (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2528) คือ 1) เกี่ยวโยงกับตำนานน้ำเต้า 2) เกี่ยวโยงกับพระยาแลนผู้เป็นใหญ่ในสวรรค์ 3) เกี่ยวโยงกับยุคลัทธิขงจื๊อที่ยังไม่มีเครื่องดนตรีในเมืองมนุษย์ 4) เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติเมื่อครั้งเสวยพระชาติเป็นเวสสันดร นอกจาก 4 ตำนานนี้แล้วยังพบ ว่าเพลงหมอลำเกิดจากประเพณีเกี่ยวสาวของชาวอีสาน และ การเล่านิทานอีกด้วย เรื่องเล่าในชุมชนอีสานด้วยการขับกล่อมผ่านหมอลำหรือนักดนตรีพื้นบ้านอีสานที่มีวิวัฒนาการคล้ายกับต้นไม้ที่ยังรากแข็งแรงและเติบโตไปไม่มีวันสิ้นสุดนับวันยิ่งผลิดอกออกใบแผ่กิ่งก้านสาขา ออกหมากผลจนกลายเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ให้หน่อกอใบมากมายและกระจายไปทั่วโลก แต่สิ่งที่สำคัญที่คนอีสานในยุคปัจจุบันจะต้องตั้งคำถามก็คือ ต้นไม้ต้นนี้เติบโตและแผ่หน่อกอใบในรูปแบบและทิศทางใดในวันที่โลกเปลี่ยนเร็วเช่นนี้อะไรคือรากแก้วของไม้ต้นนี้

เมื่อบทเพลงลูกทุ่งและหมอลำอีสานถูกผสมผสานเข้าด้วยกัน จึงก่อเกิดเป็นเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน ซึ่งมีรากฐานมาจากวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้คนในภาคอีสานมาอย่าง

ยาวนาน เพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานจึงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น สามารถเข้าถึงหัวใจและวิถีชีวิตของผู้คนได้อย่างเป็นธรรมชาติ ในอดีต หมอลำถูกใช้เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวทางศาสนา วรรณคดีคำสอน ตลอดจนถึงนิทานที่ถูกจารึกไว้ในใบลานและเก็บรักษาในลำไม้ม้วน เนื้อหาของเรื่องราวเหล่านี้ถูกนำมาประยุกต์และถ่ายทอดผ่านการแสดง เพื่อให้เกิดความสนุกสนานและเพื่อคลายความเศร้าโศกในโอกาสต่าง ๆ เช่น ในงานศพหรืองานเทศกาลประจำปีหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นงานมงคลหรืออวมงคล

ในปัจจุบัน มีการสังเกตเห็นว่าคนรุ่นใหม่ ซึ่งได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นลูกหลานชาวอีสานหรือจากถิ่นอื่น ๆ เริ่มให้ความสนใจและรู้จักเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในแง่ของดนตรี เนื้อหา และความหมายที่แฝงอยู่ในบทเพลง ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่น่าสนใจ ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานและทำการสังเกตบทเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน พบว่า บทเพลงเหล่านี้เป็นคำร้อยกรองที่ผสมผสานกับดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ฟังแล้วเกิดความเพลิดเพลินและสนุกสนาน พร้อมทั้งแฝงไปด้วยคติธรรมสอนใจที่สะท้อนถึงวิถีคิดและการดำเนินชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื้อหาในบทเพลงช่วยสร้างจินตนาการและกระตุ้นให้ผู้ฟังได้เกิดการไตร่ตรอง นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้รู้จักการเคารพสิทธิของผู้อื่น มีความอดทน และปลูกฝังความรักในถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง คุณค่าทางจริยธรรมที่ผสมผสานอยู่ในบทเพลงเหล่านี้ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บทเพลงมีความหมายลึกซึ้งและทรงคุณค่าในการสอนใจผู้ฟัง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาบทบาทของจริยธรรมในบทเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาหลักจริยธรรมที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าและบทบาทของหลักจริยธรรมในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน หลักจริยธรรม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณีของสังคมอีสาน เพื่อจะได้นำมาศึกษาวิเคราะห์หาคุณค่าของหลักจริยธรรมที่ในเนื้อหาของบทเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานในฐานะเป็นเครื่องมือที่แสดงบทบาทในการพัฒนาชีวิต กำหนดทิศทางของสังคมคนอีสานในด้านต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีลำดับ

ดังต่อไปนี้ 1) เลือกศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักจริยธรรมและเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานเพื่อทบทวนเอกสารและงานวิจัย 2) กำหนดประเด็นที่จะศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในแต่ละบทตามลำดับ 3) การวิเคราะห์ข้อมูลเสนอเชิงพรรณนาบทสรุป และข้อเสนอแนะตามลำดับ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้มุ่งเน้นการศึกษาหลักจริยธรรมและการวิเคราะห์คุณค่าที่เกิดจากหลักจริยธรรมในบทเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน โดยไม่ครอบคลุมถึงประเภทบทเพลงอื่น ๆ หรือบทเพลงที่ไม่เกี่ยวข้องกับหมอลำ

2. ขอบเขตด้านพื้นที่เอกสาร

การศึกษานี้จำกัดอยู่ในขอบเขตของเอกสาร งานวิจัย หนังสือ และสื่อออนไลน์ ที่เกี่ยวข้องกับหลักจริยธรรมและเกณฑ์การวิเคราะห์คุณค่าของหลักจริยธรรมที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานเท่านั้น

3. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

โดยการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร ตำรา วารสาร งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ และวิเคราะห์การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับหลักจริยธรรมที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

การวิจัยวิเคราะห์หลักจริยธรรมในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. หลักจริยธรรมที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน

หลักจริยธรรมพื้นฐานในพุทธศาสนาเป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้บุคคลดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าต่อทั้งตนเองและสังคม โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เช่น การใช้คุณธรรมต่าง ๆ ผ่านหลัก "ศีล" ที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมและสร้างรากฐานจริยธรรมในชุมชน การพัฒนาเมตตาและกรุณา เพลงลูกทุ่งหมอลำก็มีการเน้นพัฒนาเมตตาและกรุณา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชีวิตประจำวัน และช่วยลดความขัดแย้งในสังคม การพัฒนาจิตใจเหล่านี้ช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถสร้างความสงบสุขในสังคมได้

2. คุณค่าและบทบาทของหลักจริยธรรมในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน

เพลงลูกทุ่งหมอลำถือเป็นศิลปะที่มีความสำคัญต่อวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะในอีสาน ซึ่งไม่เพียงสร้างความบันเทิง แต่ยังสะท้อนค่านิยมและหลักจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้ฟัง โดยเพลงเหล่านี้มักนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตประจำวันและการปฏิสัมพันธ์ในชุมชน

2.1 คุณค่าทางจริยธรรมหลัก เพลงลูกทุ่งหมอลำมักเน้นคุณค่าทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเมตตาและความกตัญญู แสดงถึงความรักและความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและส่งเสริมการช่วยเหลือในชุมชน

2.2 การสะท้อนคุณค่าทางจริยธรรม เพลงลูกทุ่งหมอลำทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารคุณค่าทางจริยธรรมผ่านเรื่องราวและสัญลักษณ์ที่ให้ความรู้สึกร่วมเกี่ยวกับการทำความดีและความรักในชุมชน

2.3 คุณค่าทางวรรณศิลป์ เพลงลูกทุ่งใช้ภาษาที่เรียบง่ายแต่ลึกซึ้ง สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้กว้างขวาง โดยการใช้สัญลักษณ์และภาพพจน์ที่เข้าใจง่าย เพื่อสร้างความน่าสนใจในเนื้อเพลง

2.4 คุณค่าทางสังคม เพลงลูกทุ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน นำไปสู่ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีความมั่นคงทางระเบียบสังคม

2.5 คุณค่าทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์และส่งต่อวัฒนธรรมผ่านเพลงลูกทุ่งหมอลำช่วยให้คนรุ่นหลังเข้าใจรากเหง้าของตนเอง และสร้างความภูมิใจในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

2.6 การพัฒนาและปรับตัว เพลงลูกทุ่งหมอลำได้พัฒนาตามยุคสมัย โดยผสมผสานดนตรีสมัยใหม่ ทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังที่กว้างขึ้น และยังคงมีความสำคัญต่อการสะท้อนและสืบทอดคุณค่าทางจริยธรรมที่มีอยู่ในสังคมไทย

2.7 ผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน การศึกษาเพลงลูกทุ่งหมอลำช่วยให้เข้าใจถึงบทบาทของเพลงในกระบวนการสร้างและส่งเสริมค่านิยมที่ดีในสังคม โดยเนื้อเพลงมักสื่อสารการดูแลครอบครัวและการรักษาความสัมพันธ์ในชุมชน

ประโยชน์ในการศึกษา คุณค่าทางจริยธรรมที่ถ่ายทอดผ่านเพลงลูกทุ่งหมอลำเป็นแนวทางในการเสริมสร้างคุณธรรม ทำให้ผู้ฟังนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันที่มีความหมายและมีคุณค่า

อภิปรายผล

การวิจัยวิเคราะห์หลักจริยธรรมในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน มีประเด็นที่สำคัญสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. หลักจริยธรรมที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน

จริยธรรม เป็นหลักธรรมที่ควรประพฤติเพื่อการดำเนินชีวิตที่เป็นประโยชน์และเป็นไปเพื่อให้ตั้งอยู่ในความดี และความถูกต้องทั้งทางกาย วาจา ใจ จริยธรรมมีบทบาทสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของมนุษย์เพื่อให้ชีวิตเกิดความสุข สงบร่มเย็น คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างไร้ปัญหา ประเทศชาติสามารถพัฒนาเจริญรุ่งเรืองได้ก็ด้วยความเป็นคนดีมีจริยธรรมของคนในชาตินั่นเอง การที่จะตัดสินหรือบอกได้ว่าคนไหนเป็นคนดีมีจริยธรรมเป็นเรื่องยาก เนื่องจากเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมนั้นมีหลากหลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมความเชื่อ ศาสนา ประเพณี การศึกษา และกฎหมายของประเทศนั้นๆ เกณฑ์การตัดสินหนึ่งอาจใช้ได้ในที่หนึ่งแต่อาจไม่เป็นที่ยอมรับในอีกที่หนึ่งก็ได้ จากการศึกษาเกณฑ์ตัดสินจริยธรรม (พระประศาสน์ ขยาก็โร (อร่ามวาทินชัย) และพระสุทธิสารเมธี, 2564)

หลักจริยธรรมพื้นฐานในพุทธศาสนาเป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้บุคคลดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าต่อทั้งตนเองและสังคม โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เช่น การใช้คุณธรรมต่าง ๆ ผ่านหลัก "ศีล" ที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมและสร้างรากฐานจริยธรรมในชุมชน

การพัฒนาเมตตาและกรุณา เพลงลูกทุ่งหมอลำมักมีการเน้นพัฒนาเมตตาและกรุณาเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชีวิตประจำวัน และช่วยลดความขัดแย้งในสังคม การพัฒนาจิตใจเหล่านี้ช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถสร้างความสงบสุขในสังคมได้

การเข้าใจอริยสัจสี่ การศึกษา "อริยสัจ" สี่ เป็นกุญแจในการเข้าใจต้นตอของทุกข์และหนทางในการดับทุกข์ ซึ่งจะพาบุคคลไปสู่สภาวะสงบและเข้าใจความเป็นจริงในชีวิต ซึ่งสามารถแบ่งระดับของจริยธรรมในพุทธศาสนาจัดเป็นสามระดับ (วศิน อินทสระ, 2539) ได้แก่

- 1) ขั้นต้น เบญจศีล (ศีล 5) ซึ่งส่งเสริมความประพฤติที่ดี
- 2) ขั้นกลาง กุศลกรรมบถ 10 ที่พัฒนาคุณลักษณะทางจิตใจ
- 3) ขั้นสูง มรรคมีองค์ 8 ที่เน้นการหลุดพ้นจากกิเลส

ความสำคัญของเบญจศีลและเบญจธรรม ศีล 5 มุ่งหวังการควบคุมพฤติกรรม เช่น การไม่ฆ่าสัตว์และไม่โกหก เพื่อสร้างความสงบในสังคม ในขณะที่เบญจธรรมส่งเสริมคุณค่าทางจริยธรรม เช่น เมตตา และกรุณา โดยมีเป้าหมายการพัฒนาจิตใจที่ดีซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิต

กุศลกรรมบถ 10 เป็นแนวทางการทำความดี แบบที่จำกัดในทุกมิติของชีวิต เช่น การให้ทานและการรักษาศีล โดยการปฏิบัติตามกุศลกรรมได้รับการยอมรับในสังคมและช่วยลดความขัดแย้ง

มรรคมืองค์ 8 เป็นการปฏิบัติที่ช่วยพัฒนาจิตใจและพาไปสู่การดับทุกข์ ซึ่งมีองค์ประกอบที่ต้องเชื่อมโยงกัน เช่น ความเห็นชอบและการกระทำชอบ การปฏิบัติตามมรรคนี้ช่วยสานสัมพันธ์ที่ดีในสังคม

กรอบจริยธรรม หลักจริยธรรมที่มาจากศาสนาและปรัชญาเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างมาตรฐานและคุณค่าทางจริยธรรม ช่วยในการดำเนินชีวิตที่มีความสงบสุขและส่งเสริมคุณภาพ โดยการมีหลักจริยธรรมที่แข็งแกร่งจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่มีความสงบและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

การอนุรักษ์และเผยแพร่ เพลงลูกทุ่งหมอลำอีสานเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเผยแพร่และรักษาหลักจริยธรรมในวรรณกรรมเพลงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และสืบทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมที่ยั่งยืนในสังคม

2. คุณค่าและบทบาทของหลักจริยธรรมในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน

2.1 คุณค่าของหลักจริยธรรมในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน

1) คุณค่าทางจริยธรรมหลัก เพลงลูกทุ่งหมอลำมักเน้นคุณค่าทางจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเมตตาและความกตัญญู แสดงถึงความรักและความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและส่งเสริมการช่วยเหลือในชุมชน

2) การสะท้อนคุณค่าทางจริยธรรม เพลงลูกทุ่งหมอลำทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารคุณค่าทางจริยธรรมผ่านเรื่องราวและสัญลักษณ์ที่ให้ความรู้สึกเกี่ยวกับการทำความดีและความรักในชุมชน

3) คุณค่าทางวรรณศิลป์ เพลงลูกทุ่งใช้ภาษาที่เรียบง่ายแต่ลึกซึ้ง สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้กว้างขวาง โดยการใช้องค์ประกอบและภาพพจน์ที่เข้าใจง่าย เพื่อสร้างความน่าสนใจในเนื้อเพลง

4) คุณค่าทางสังคม เพลงลูกทุ่งช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน นำไปสู่ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และมีความมั่นคงทางระเบียบสังคม

5) คุณค่าทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์และส่งต่อวัฒนธรรมผ่านเพลงลูกทุ่งหมอลำ ช่วยให้คนรุ่นหลังเข้าใจรากเหง้าของตนเอง และสร้างความภูมิใจในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

6) การพัฒนาและปรับตัว เพลงลูกทุ่งหมอลำได้พัฒนาตามยุคสมัย โดยผสมผสานดนตรีสมัยใหม่ ทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังที่กว้างขึ้น และยังคงมีความสำคัญต่อการสะท้อนและสืบทอดคุณค่าทางจริยธรรมที่มีอยู่ในสังคมไทย

7) ผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน การศึกษาเพลงลูกทุ่งหมอลำช่วยให้เข้าใจถึงบทบาทของเพลงในกระบวนการสร้างและส่งเสริมค่านิยมที่ดีในสังคม โดยเนื้อเพลงมักสื่อสารการดูแลครอบครัวและการรักษาความสัมพันธ์ในชุมชน

ประโยชน์ในการศึกษา คุณค่าทางจริยธรรมที่ถ่ายทอดผ่านเพลงลูกทุ่งหมอลำเป็นแนวทางในการเสริมสร้างคุณธรรม ทำให้ผู้ฟังนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันที่มีความหมายและมีคุณค่า

2.2 บทบาทของหลักจริยธรรมในเพลงลูกทุ่งหมอลำอีสาน

บทบาทในการสะท้อนและส่งเสริมจริยธรรม เพลงลูกทุ่งหมอลำมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนค่านิยมและหลักจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ฟัง โดยช่วยให้ผู้คนเข้าใจถึงความเมตตา ความกตัญญู และความสามัคคีในทางปฏิบัติ

1) การสื่อสารคุณค่าในชีวิตประจำวัน เนื้อเพลงมักสื่อสารประสบการณ์ชีวิตและค่านิยมที่สำคัญ เช่น ความรักในครอบครัวและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน ซึ่งสร้างบรรยากาศอบอุ่นและช่วยให้ผู้ฟังรู้สึกเชื่อมโยงกับค่านิยมนั้นได้

2) การสร้างแรงบันดาลใจ การที่เพลงนำเสนอเรื่องราวที่สามารถกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจให้ผู้ฟังนำไปปฏิบัติในชีวิตจริง ถือเป็นเหตุผลที่ทำให้เพลงลูกทุ่งมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการสร้างเสริมจริยธรรม

3) คุณค่าทางวรรณศิลป์ เพลงลูกทุ่งมักใช้ภาษาที่เรียบง่าย แต่สื่อสารได้อย่างลึกซึ้ง โดยการใช้สัญลักษณ์และภาพพจน์ที่ทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจและเข้าถึงเนื้อหาของเพลงได้ง่าย

4) สื่อสารปัญหาทางสังคม เพลงลูกทุ่งที่สะท้อนประเด็นต่างๆ เช่น ความยากจนและการพลัดถิ่น ยังสามารถกระตุ้นให้เกิดการตระหนักรู้ต่อปัญหาสังคมและทำให้ผู้ฟังคิดวิเคราะห์ถึงแนวทางการแก้ไข

5) สนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรม เพลงลูกทุ่งช่วยให้อารมณ์รักและส่งเสริมต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะในสังคมอีสาน ทำให้คนรุ่นใหม่สามารถเข้าใจและมีความรักในรากเหง้าของตน

6) ความสามัคคีในชุมชน เพลงลูกทุ่งส่งเสริมหลักการสามัคคีและการช่วยเหลือในชุมชน ช่วยให้ผู้คนตระหนักและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมที่ดียิ่งขึ้น

7) การใช้สัญลักษณ์ในการสื่อสาร ด้วยการใช้สัญลักษณ์และอุปมาอุปไมยในเพลง ทำให้สามารถสื่อสารคุณค่าทางจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้าใจง่าย

8) สร้างสังคมที่มีคุณค่าทางจริยธรรม สุดท้าย เพลงลูกทุ่งหมอลำไม่เพียงเป็นเสียงเพลงที่ให้ความบันเทิง แต่ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างสังคมที่มีคุณธรรม ส่งเสริมคุณค่าทางจริยธรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

จึงสามารถสรุปได้ว่า เพลงลูกทุ่งและหมอลำมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารคุณค่าและเสริมสร้างจริยธรรมในสังคมสอดคล้องกับ สมชัย ศรีนอก (2537) ได้กล่าวว่าเพลงลูกทุ่งอีสานนี้เป็นคำร้อยกรองที่ฟังแล้วมีเนื้อหาสาระเป็นคติสอนใจได้ทุกเรื่องราว ฟังแล้วได้ทั้งความคิดและความสนุกสนาน และอีกประการหนึ่งเกิดจินตนาการ เกิดความรักมาตุภูมิของตนเองตามไปด้วย จากการศึกษาพบว่าบทเพลงลูกทุ่งหมอลำที่มีเอกลักษณ์ทั้งด้านทำนอง การร้อง และภาษาที่โดดเด่นนี้ทำให้วรรณกรรมดังกล่าวนี้ทรงคุณค่าทางด้านจิตใจคือการกล่อมเกลาคิดใจมนุษย์ให้ดำรงตนเป็นคนที่มีประพฤติดี มีสติสมาธิ และความสามัคคีและมีบทบาทในวิถีชีวิตสังคมอีสานเป็นอย่างมาก

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การเรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าทางจริยธรรมในเพลงลูกทุ่งหมอลำเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมคุณธรรมและค่าทางสังคม

1. เพลงลูกทุ่งหมอลำถือเป็นสื่อในการถ่ายทอดหลักจริยธรรมที่สำคัญในสังคม เช่น ความเมตตา ความกตัญญู และการมีน้ำใจต่อกัน โดยผ่านเนื้อเพลงที่เล่าเรื่องราวสะท้อนถึงประสบการณ์ชีวิตจริงของชุมชน การเรียนรู้จากเพลงเหล่านี้ทำให้ผู้ฟังได้เข้าใจและนำคุณธรรมที่ได้ยินไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างจริยธรรมในสังคมอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

2. เพลงลูกทุ่งหมอลำมีความสำคัญในการสื่อสารค่านิยมที่สามารถนำไปปรับใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งมักเน้นย้ำถึงความสำคัญของความรักในครอบครัว การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และคุณค่าของการดำเนินชีวิตตามหลักการที่ดี เช่น การทำดีไม่หวังผล โดยการรับฟังเพลงเหล่านี้ ผู้ฟังสามารถนำความรู้และค่านิยมที่เรียนรู้ไปใช้ในวิถีชีวิตจริง ซึ่งช่วยส่งเสริมให้เกิดการกระทำที่ดีในสังคม ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชน

3. การรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านเพลงช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจในชุมชน เพลงลูกทุ่งหมอลำเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น โดยการนำเสนอเรื่องราว ประเพณี และความเชื่อ ผ่านทำนองและเนื้อเพลง การรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมเหล่านี้จึงไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของชุมชน แต่ยังช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้กับผู้คนในชุมชน เนื่องจากพวกเขาเห็นคุณค่าในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตนเอง ส่งผลให้เกิดความรักและความผูกพันในที่อยู่อาศัยและภูมิภาค

4. การพัฒนาส่วนผสมของดนตรีสมัยใหม่เข้ากับลูกทุ่งหมอลำสะท้อนถึงวิวัฒนาการและความเข้ากันได้ของวัฒนธรรม ปัจจุบัน เพลงลูกทุ่งหมอลำได้มีการปรับตัวให้เข้ากับดนตรีที่เป็นที่

นิยมในยุคใหม่ เช่น การผสมผสานกับแนวนดนตรีป๊อป หรือดนตรีสมัยใหม่อื่นๆ สำหรับการแสดง และการสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่า นี่จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวของ วัฒนธรรม และความยืดหยุ่นในการถ่ายทอดวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมให้เข้ากับยุคสมัย ทำให้เพลง เหล่านี้ยังคงมีความหมายและสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังในทุกยุคสมัย โดยยังคงรักษาคุณค่าทาง วัฒนธรรมอันเป็นแก่นแท้ไว้ได้อย่างเหนียวแน่น

5. ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน เป็นคุณสมบัติที่สำคัญของเพลงลูกทุ่ง หมอลำที่ช่วยเชื่อมโยงผู้คนเข้าด้วยกัน ส่งเสริมความรักและความสามัคคีระหว่างสมาชิกในชุมชน โดยการจัดงานแสดงหมอลำ มักจะเป็นกิจกรรมที่รวมคนหมู่มาก ทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารและ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ฟัง นอกจากนี้ เพลงลูกทุ่งหมอลำยังส่งเสริมคุณภาพทาง สังคม มีบทบาทช่วยลดความตึงเครียดในชุมชน และส่งเสริมความสุขในชีวิตประจำวัน

6. การศึกษาเพลงลูกทุ่งหมอลำยังทำให้เราเข้าใจลักษณะเฉพาะของชุมชน อาทิเช่น ภาษา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เพียงแค่สร้างความรับรู้ แต่ยังเป็นการเสริมสร้าง ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในกลุ่มคนเดียวกัน นอกจากนี้ การฟังและร่วมร้องเพลงจะช่วย เสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้การสานสัมพันธ์ที่ดีในหมู่บ้าน ชุมชน หรือแม้แต่ครอบครัว

ด้วยเหตุนี้ เพลงลูกทุ่งหมอลำจึงไม่เพียงทำหน้าที่เป็นการบันเทิง แต่ยังเป็นสะพานที่ เชื่อมโยงจิตใจของผู้คน เข้ากับค่านิยมและหลักการที่ดีต่อกัน และสามารถนำไปสู่การปลูกฝัง จริยธรรมในชุมชนที่แข็งแรงได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วใน ปัจจุบัน ความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนจึงมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นในการสร้างสังคมที่มีความเคารพและ เห็นคุณค่าต่อกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่เพลงลูกทุ่งหมอลำสามารถสนับสนุนได้อย่างเต็มที่

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2528). บทบาทของหมอลำต่อสังคมอีสานในช่วงกึ่งศตวรรษ. รายงานการ วิจัย, กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- พระประธาน ขยาภิโรโต (อร่ามวาณิชย์) และพระสุทธิสารเมธี (2564). เถนถ์การตัดสินใจจริยธรรม ในพุทธปรัชญา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, 5(1), 96-107.
- วศิน อินทสระ. (2539). พุทธจริยศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณาคาร.
- สมชัย ศรีนอก (2553). พัฒนาการความเชื่อและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อเรื่องบุญและบาป ในบทเพลงลูกทุ่งอีสาน, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, <https://www.mcu.ac.th/article/detail/411>